

Ernst Cothmann   Martin Chemnitz

Theses De Iure Belli

Rostochi[i]: Pedanus, 1623

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730911543>

Druck   Freier Zugang

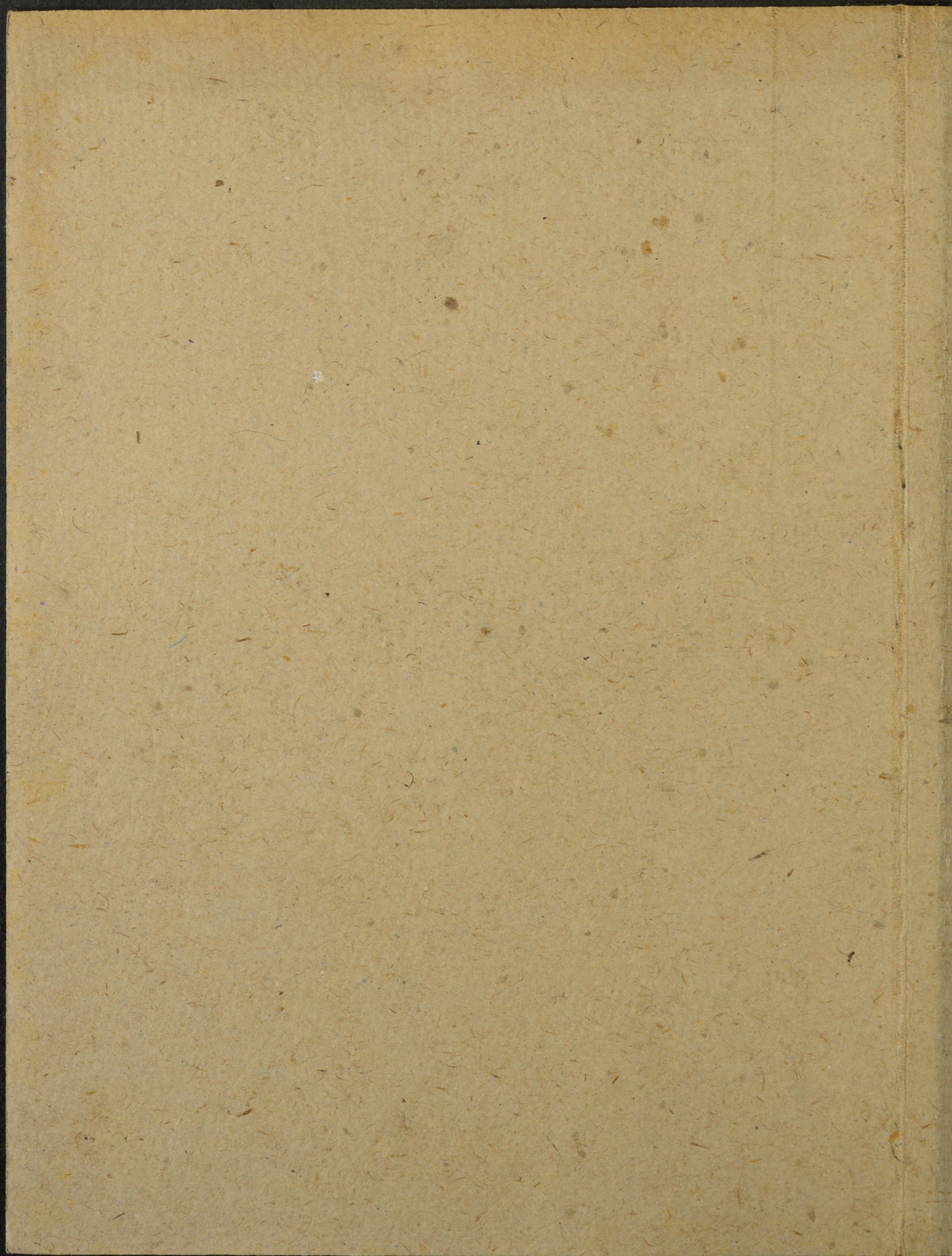
Kriegsrecht

Verf.
Cottmann - Chemnitz jur.

1623.

Fa

THESES
DE
JURE BELLI.

QVAS

D.F.

Consensu & autoritate Amplissimi Jctorum Or-
dinis in alma Rostochiensis Academia.

PRÆSIDE

VIRO MAGNIFICO AMPLISSIMO ET CONSULTISSIMO,

DN. ERNESTO COTHMAN,
Jcto Celeberrimo, DECANO & SENIO-
RE Collegij Jurisconsultorum, Præceptore & Fautore
suo plurimum colendo,

Pro summis in utroq; jure honoribus & privilegijs consequendis

Publicæ disquisitioni subijcit

MARTINUS CHEMNITIUS JUNIOR,

Ad diem Aprilis.

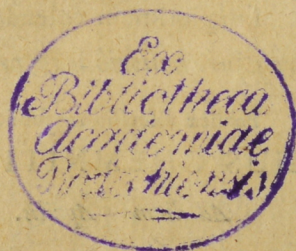
ROSTOCHI

Typis JOACHIMI PEDANI, Acad. Typog.

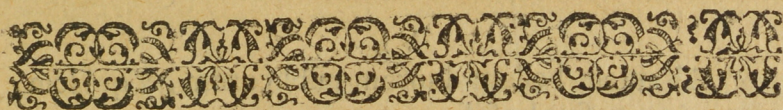
ANNO M. DC. XXIII.

1623

THESIS PRIMA.

Um ea quæ quotidiana sunt, plenius attingenda, Ictus Paulus lib. X. Quæstionum moneat, operæ precium nos facturos existimamus, si quædam de bello, quo, proh dolor! deploratissimo hoc seculo nihil frequentius, ejusq; jure, disquisitioni publicæ subijciamus.

II.

Sunt enim belli, sicut pacis jura, justeq; ea non minus quam fortiter geri debent, quemadmodum apud T. Livium Camillus Faliscorum pædagogo rectè respondit.

III.

Quia vero de bello Miles, Politicus, Jureconsultus diversimodè tractant: ille quomodo fortiter & strenuè: iste quomodo prudenter & utiliter: hic quomodo legitimè & justè gerendum sit, considerat, nos sepositis ijs quæ ad artem militarem & prudentiam Politicam spectant, quatenus justè vel injustè bellum geratur, præcipuè dispiciemus.

IV.

Bellum, uti quidam dictum volunt per antiphrasin, quasi minime bellum: ita apud Germanos dici posset, *Krieg* / quasi minime *Kriegen*. In bello namq; plus impendij quam compendij, plus detrimenti quam emolumenti esse, experientia testatur.

V.

Alij *ἡ πόρ βάλαν* dictum putant, quia telis geritur, & *βίλον* telum significat.

VI.

Est autem bellum duorum publicorum, & quidem contrariorum sive hostilium exercituum contentio.

VII.

Et trahit originem ex jure gentium, partim per se, quod defensivum: partim per accidens, quod offensivum.

VIII.

Christianis etiam licitum esse bella gerere non dubitamus, adeo ut nonnullis in casibus bello non experiri pro peccato habeatur.

IX.

Belli divisiones varij varias tradunt; nobis illa arridet, qua bellum aliud defensivum, aliud offensivum statuunt.

X.

Bellum defensivum est, quo vis illata vi repellitur; idque semper justum est, modò in eo moderamen inculpatae tutelae non excedatur.

XI.

Suscipitur autem bellum offensivum, vel ratione nostri, vel aliorum.

XII.

Ratione nostri, si ad corporis nostri, honoris, bonorum, jurium, religionis suscipiatur defensionem.

XIII.

Et quidem Princeps hoc semper juste gerit.

XIV.

Sed quid de subditis dicendum, quos Princeps injusta vi premit, imò opprimit? Et illi sanè, qui prorsus absoluta potestate imperat, armata manu resistere haud poterunt: aliud autem statuendum, ubi Principis potestas certis pactis & legibus restricta est, modò subditi nulla alia ratione jus suum tueri queant, & nulla nisi in armis spes super sit.

Recte

XV.

Recte enim Rex Theodoricus ad Alaricum scripsit, tunc ad arma veniendum, cum apud adversarium Justitia non potest locum invenire. Et Baldus noster tradidit, necessitatem bella justificare, cum ad bellum extremo loco confugitur.

XVI.

Quo etiam temperamento dici posset, Sacri Romani Imperij Principes, pro religionis, libertatis, bonorumq; defensione, contra Imperatorem, si is fortè (quod tamen de tantà Majestate minime præsumimus) illos per injustam vim opprimere conetur, arma sumere posse.

XVII.

Hinc Germaniæ vel potius Saxonæ nostræ Principes & procures olim Henrico IV. Imperatori per legatos satis animose denunciarunt: se ei fidem dedisse, si ad ædificationem non ad destructionem Ecclesiæ & Reipublicæ Rex esse velit: si suum cuiq; ordinem, suam dignitatem, suas leges tutas inviolatasq; manere pateretur: si ista prior violasset, se jam hujus sacramenti religione non teneri, sed quasi cum hoste justum bellum gesturos, proq; libertate sua se vindicatos; uti ex Lamb. Schafnaburgensi, Clarissimus JCrus Christophorus Besoldus, præceptor meus honorandus alibi retulit.

XVIII.

Ratione aliorum bellum defensivum geritur, quando in gratiam illorum suscipitur, quibus fœderum jure ad auxilia obligati sumus, vel qui injuriâ oppressi opem nostram implorant.

XIX.

Verum anceps hic occurrit quæstio, an vicini alteriusve Principis subditis injusta vi oppressis, rectè suppetias fe-

A 3

ramus?

ramus? Distinctione rem explicabimus. Et quidem in negativam imus sententiam, si Princeps ille absoluta potestate subditis suis imperet. Sin Imperium illius certarum conventionum vel transactionum limitibus quasi circumscriptum sit, eosq; in subditorum perniciem enormiter transgrediatur, & ad instar tyranni saeviat, auxiliaribus copijs succurrere subditis omnino nobis licitum erit, praesertim ubi pacta & transacta illa interventu & auctoritate nostra sint inita, vel pro illorum observatione fides nostra interposita fuerit.

XX.

Adjiciunt Politici, illud etiam obtinere, quando ex oppressione subditorum Principis illius potentia nimium cresceret, ita ut vicinis inciperet esse formidabilis.

XXI.

Bellum offensivum est, quod non ad defensionem, sed potius ad injuriam illatam vindicandam suscipitur. Estq; vel justum vel injustum.

XXII.

Sed hic non incommode quæri potest; an bellum ab utraq; parte justum esse possit? Affirmativam disputando tueri conabimur,

XXIII.

Sic enim Judæi juste bellum contra Chananeos ex mandato divino gesserunt, & Chananeæ justè Judæorum vim repulerunt.

XXIV.

Ita si in negotijs controversis, inter Principes dubium sit, à cujus partibus stet Justitia, & proinde ad arma deveniatur, bellum ab utraq; parte justum esse poterit.

XXV.

Ita pro confœderatis & socijs justè arma capi, eademq; ab altera parte justè repelli possunt.

Sic

XXVI.

Sic Sabini iuste bellum ob raptum filiarum Romanis intulerunt, Romaniq; iuste pro uxoribus, liberis, vita pugnauerunt.

XXVII.

Ut autem bellum offensivum iustum sit quatuor requiruntur, 1. Auctoritas in gerente, 2. Iusta causa, 3. Finis vel intentio bona, 4. Clarigatio.

XXVIII.

Belli offensivi inferendi auctoritatem habet Princeps, superiorem non agnoscens; ut & libera Respublica.

XXIX.

Sicubi tamen Principis imperium certis pactionibus astrictum sit, bellum sine subditorum consensu movere non poterit, siq; moveat, illi ad praestanda auxilia non tenentur.

XXX.

Cui consequens erit, etiam Imperatorem Romanum, non nisi de consilio & assensu Ordinum Imperij, praesertim Septemvirosum, bellum sive intra sive extra Imperij fines indicere posse, idq; in Capitulatione Caesarea Art. IX. disertis verbis expressum est.

XXXI.

Principes superiorem agnoscentes belli inferendi auctoritatem non habent.

XXXII.

Consuetudo tamen tanti temporis, cujus initij non extat memoria, vel privilegium à summo Principe concessum, auctoritatem belli indicendi ijs tribuere potest.

XXXIII.

Eadem ratione se & sua armis & bello defendere ac vindicare propria auctoritate poterunt, si in praesentissimo periculo constituti fuerint, & ex mora damnum secuturum.

sis

fit irreparabile: si superioris copia haberi nequeat: vel ille
sui muneris negligens, moratoriâ & delusioriâ procrastina-
tione, auxilium & protectionem debitam differat, vel pote-
state suâ abutatur, & manifestam exerceat tyrannidem.

XXXIV.

In quibus autem casibus Principibus bellum gerere li-
cet, id etiam liberâ nobilitati, *der Freyen Reichs Ritterschafft*
liberisq; Imperij civitatibus permissum erit.

XXXV.

Extra hos vero casus, si bellum moveant, in poenam
fractæ pacis publicæ incidunt, aut crimen læsæ majestatis
committunt: Imo talia bella, non bella, sed prædationes &
latrocinia appellantur.

XXXVI.

Secundò ad bellum justa causa requiritur. Inter justas
vero causas, quoad supremum Principem numeratur, re-
rum ablatarum recuperatio, injuriarum atrocissimarum
vindictio; foederum & pactorum violatio; subditorum re-
bellio; fugitivorum, hominumq; malefactorum receptio &
defensio.

XXXVII.

Neq; minus justa belli causa erit contra illos, qui hosti-
bus nostris auxilia præstant: justissima autem contra tyran-
num, qui sacra divina violat, & Christianam religionem
funditus delere conatur.

XXXVIII.

Justè etiam ad bellum procedit, qui vim vel injuriam
sibi illatam iri certus est. Læsionem enim præsentem expe-
ctare non opus est, sed futuræ occurrere licet.

XXXIX.

Non tamen satis justa belli causa est, si ea quæ jure gen-
tium libera vel communia sunt, denegentur.

Roma-

XL.

Romani etiam Sabinis alijsq; vicinis populis, ob dene-
gata filiarum connubia bellum recte inferre non potuissent,
quamvis D. Augustinus libro secundo de civitate Dei, cap.
XVII. in contrarium ire videatur.

XLI.

Neq; etiam qui patriâ ejecti novas sibi sedes quærere sa-
tagunt, vi armatâ aliorum terras occupare poterunt.

XLII.

Nec iusta bellandi causa fuerit, si ob Imperij Amplifica-
tionem, vel aucupandæ gloriæ causâ arma moveantur.

XLIII.

Vel si ruditas & barbaries alicujus nationis prætenda-
tur, quasi illa aptior sit ut regatur bonisq; moribus imbua-
tur, quam ut seipsam regat.

XLIV.

Ita etiam ne quidem auctoritate Papæ vel Imperatoris,
contra infideles, ex eo solum quod infideles, quantumvis
Idololatriam exerceant, vel crimina contra legem naturæ
perpetrent, bellum iuste geri poterit, quemadmodum Di-
dacus Covarruvias, recte concludit.

XLV.

Vetustæ quoq; bellorum causæ non facile sunt excitan-
dæ. Unde Princeps ob recuperandas provincias, ab alio
Principe armorum jure sibi ereptas, & per tempus imme-
moriale possessas, bellum iuste indicere vix poterit.

XLVI.

Si tamen vel per rei difficultatem, vel alias causas, ea-
quæ sibi armis erepta sunt, armis commodè recuperare im-
peditus fuerit, præscriptione non excludetur.

XLVII.

Sed quid de illis qui titulum & insignia Regnorum amis-

B

forum.

forum usurpant? Et hi animum recuperandi habere, & proinde à vindicatione amissorum non excludi posse videntur.

XLVIII.

Ejusmodi tamen tituli & insigniorum usurpationem, ineptam recte vocavit Baldus noster, si Princeps non tantum de facto, sed etiam de jure à possessione dejectus sit.

XLIX.

Imperator autem Romanus, ditiones ab Imperio injuste avulsas justè bello repetit, imo vigore promissionis in capitulatione factæ, ad id faciendum obligatur.

L.

In posteros quoque & successores justè bellum ob injuriam à prædecessoribus illatam movetur, maximè si ex prædecessorum facto locupletiores sunt facti.

LI.

Non sufficit quoq; ad bellum justum movendum, ut Princeps se justam belli movendi causam habere putet, sed necesse etiam est, ut quando res dubia esse potest, pro rei pondere gravitate ac difficultate diligens prius fiat inquisitio, adhibito talium prudentium consilio, de quibus merito credendum sit, eos sincero & maturo judicio, omni affectione remotà eà de re judicaturos, veritatemq; inventuros. Audiendæ etiam sunt adversariorum rationes, modo sincere ac sine fraude agere velint.

LII.

Amicè igitur Principes de controversijs suis ante omnia inter se agere, rationes & jura sua utrinq; proponere, de ijs per legatos, viros prudentes & pacis amantes tractare, & antequam negotium periculosa belli alea committant, an æquis conditionibus res componi queat, operam dare debent.

Quod

LIII.

Quod si in tractatū illo manifeste appareat, illum qui rem tenet, bonæ fidei possessorem esse, vel ab ipsius partibus æquitatem stare, injustum omnino fuerit illum bello impeti, sed rectius alter fecerit, si cedat, & jus suum, quod prætendit, remittat.

LIV.

Quod si neuter sit bonæ fidei possessor, vel alias partium jura obscura & non satis certa sint, res controversa pro illa, quantitate, de qua jura dubia sunt, inter utrumq; dividenda, & si alter renuat, & æquitati locum dare nolit, justa belli causa erit.

LV.

Quod si partium jura paria sint, & tam ab una quam altera parte rationes æquè momentosæ militent, satius meliusq; fuerit, controversiam vel amicabili transactione dirimi, vel delectis arbitris committi. Si vero nec illa ratione Principes ad concordiam reduci queant, & tandem post adhibitam debitam diligentiam, & audita prudentum judicia, lis illa ferro decernenda & decidenda veniat, bellum tam ex hac quam illa parte justum erit.

LVI.

Sed an Papa, si lis sit inter Principes Christianos, arbitrio suo rem definire poterit? Et cum nullam in eos habeat potestatem, non posse putamus, nisi Principes sponte sua illius arbitrio se submiserint.

LVII.

Quod si subditi unius Principis vel Reipublicæ, damna & injurias alterius subditis intulerint, admonitio seria de damnorum reparatione & satisfactione pro injurijs præcedat oportet, & si Princeps vel Respublica illam non attendat,

dat, nec subditos suos condignis poënis afficiat, nec ad damnorum restitutionem adigat, sed hac in parte officio suo desit, iusti belli causam præbebit.

LVIII.

Si tamen ubi arma jam parata, miles conscriptus, & hostilitatis initium factum sit, pro damnis ac injurijs offeratur satisfactio, æquius erit à bello capto desisti, modo non solum ratione damnorum & injuriarum, verum etiam sumptuum, in apparatus bellicū jam expensorum, ac industriae laboris, periculorumq; susceptorum nomine satisfiat.

LIX.

Deniq; ad Justitiam belli offensivi requiritur, ut illud in utilitatem subditorum vel Reipublicæ tendat. Bellum itaq; gesturus, vires suas & quidem proprias (nam de amicorum subsidio sibi multum promittere, quam sit periculosum experientia testatur) an illæ ad victoriam obtinendam sufficiant, exacte metiatur, & rationes ita computet, ne cum potentiore in certamen descendat, ne se & sua, subditosq; periculis & damnis exponat, vel plane perditum eat, ne reditus publicos prorsus absumat, ne ari alieno vix solubili se involvat, ne postmodum subditos nimis exactio- nibus premere, & quasi ad medullam usq; exsugere neces- sum habeat, & tandem desperatis de rebellione cogitandi ansam præbeat.

LX.

Bellum namq;, ut rem in pauca conferamus, nunquam suscipiendum nisi major emolumentum spes, quam detrimen- ti metus appareat.

LXI.

Tertio ad bellum iustum requiritur Finis & intentio bona.

Bellum

LXII.

Bellum igitur non procedat ex odio, nocendi cupiditate, ulciscendi crudelitate impacato ac implacabili animo, feritate rebellandi, libidine dominandi, quemadmodum ex D. Augustino Gratianus noster. c. quid culpatur. 23. q. 5. retulit: sed iuste bellanti finis esse debet Dei gloria, Justitiæ conservatio, & utilitas publica.

LXIII.

Bellorum itaq; occasiones non quærendæ: sed vitandæ potius & amputandæ sunt,

LXIV.

Quarto ad bellum offensivum iustum, (nam in defensivo aliud est) Clarigatio, vel ut vulgò non satis Latine loquimur, Diffidatio, requiritur. Unde qui alteri bellum non præcedente diffidatione inferunt, proditoriè agere dicuntur, uti Mart. Laudensis voluit.

LXV.

Clarigatio est legitima belli indictio seu denunciatio, eaq; fit vel per Ecclesiam *einen Herolden* / vel per literas Clarigationis, *Absagbrieffe* / quæ per puerum nobilem transmitti solent, quorum uterq; legatorum immunitate gaudet.

LXVI.

Indicto autem per clarigationem bello non solum ipsummet Principem sed omnes ejus socios & complices diffidatos esse Baldo placuit.

LXVII.

Neq; tamen statim post clarigationem ad hostilia procedendum, sed expectandum aliquot diebus, si forte is cui denunciatum est bellum, pacem petere, quam armis experiri malit,

LXVIII.

Ex hæcenus deductis patet, bellum in quo deficit vel auctoritas in gerente, vel iusta causa, vel intentio bona, vel Clarigatio, injustum esse.

LXIX.

Verum in bello etiam iusto multa quæ Injustitiam sapiunt sæpius occurrunt, puta si fides hosti data non servetur, cujus tamen pronunciati veritas, non ita indistinctè pro- cedit, de quo in disquisitione particularius videbimus.

LXX.

Injustum etiam illud erit, si quis absq; confœderato- rum consensu pacem ineat, eos paci vel compositioni non includat, neq; in tuto collocet: vel si subditorum securitati non recte prospiciat, neq; ut damna illis illata restituantur, satagat.

LXXI.

Illud quoq; à Justitiæ tramite deviabit, si quis vel ma- gicis artibus, vel venenis contra hostes utatur.

LXXII.

Superstitione tamen hostium, puta si certis quibusdam diebus pugnare illis religio sit, in ipsorum perniciem uti, non injustum fuerit.

LXXIII.

Neq; etiam injustitiæ notam incurrit, qui insidijs vel stratagematibus hostes circumvenit, qui falsis rumoribus vel literis illos seducit, qui proditones, dissidia, & seditio- nes in hostium castris procurat, multa; simulat atq; dissi- mulat, quibus hostis decipiatur & capiatur.

LXXIV.

Quando autem de judicijs vel pace seriò tractatur,
bonâ

bonâ fide agier oportet, neq; fas est in pactis conventis per
verba captiosa aut deceptiuunculas hostem fallere.

LXXV.

Sed quid si per mendacia vel falsa narrata hostium illis
quid promissum sit? Et justè contra veniri poterit, nisi po-
stea cognito dolo & mendacio promissum illud ratificatum
& confirmatum fuerit.

LXXVI.

Injustum etiam & nefas erit in innocentes, maxime
imbelles senes, pueros scivire, foeminas, virgines adulterijs
& stupris violare, ædes sacras diripere.

LXXVII.

Si tamen in urbium arciumve oppugnatione ejusmo-
di innocentes lædantur, si fortè in navali cum Turcis pugna,
Christiani captivi & remiges ignitis bombardarum globis
interficiantur, illud cum per accidens fiat, oppugnantium
ratione injustum non habebitur.

LXXVIII.

Ita etiam absq; injustitiæ notâ civitas vel arx obsessa,
militibus in prædam dari poterit, si eâ intentione, ut mili-
tum animi ad strenuè pugnandum alacriores reddantur,
majorq; hostibus terror incutiat: ea etiam moderatio-
ne fiat, ut innocentibus, imbellibus, & ædibus rebusq; sa-
cris parcatur.

LXXIX.

Injustitiæ quoq; species erit, si in dedititios contra
datam fidem scviatur, qui si de vita pacti sunt, in captivita-
tem vel servitutem conjici haud debent.

LXXX.

Unde æquitatem habet, quod à nonnullis traditur, si
deditio ad placitum, misericordiamve Victoris fiat, *auff
gnade*

~~gnade und ungnade~~ / illam ad boni viri arbitrium factam;
neq; dedititios effrenatae hostium immanitati mancipatos
censeri.

LXXXI.

In cadavera quoq; hostium favire, illisq; sepulturam
denegare, crudelitatis potius quam Justitia est.

LXXXII.

Plura hujusmodi, & alia, de salvo conductu, inducijs,
pacificatione, officio, praemijs, privilegijs, poenis militum,
obsidibus, transfugis, captivis, eorumq; liberatione, jure
postliminij, quorum uberrima in juris nostri libris eorumq;
interpretibus seges se offert, adduci possent. Sed angusti
disputationis hujus cancelli omnia illa non admittunt. Non
itaq; tam copia quam modus nobis quaerendus est. Proin-
de quaestiones tantum nonnullas, ad rem nostram pertinen-
tes, breviter sed promiscue delibabimus.

LXXXIII.

Vasallum qui ad praestationem servitiorum equestrium,
Rob: Ritter: oder Wondienste obligatus est, domino bella ge-
renti, auxilium ferre debere explorati juris est.

LXXXIV.

Sed obtinebit illud tantum in bello justo, itemq; ubi
dominus ditiones suas bello defensivo ab hostili invasione,
& violentia tueri cogitur.

LXXXV.

In bello notorie & manifeste injusto, Dominum ju-
vare non tenetur: immo si adjuvet parti laesae ad damno-
rum restitutionem obligatus erit.

LXXXVI.

Quod si Domino auxilia praestare caperit, & postea
de in-

de iniustitiâ belli certior factus, illum deferat, feûdo propterea privari non poterit, nisi dolosè hoc agat, vel si dominus auxilijs Vassallorum confidens stipendiariorum militum numerum non auxerit, & eam ob causam Dominus detrimentum insigne passus fuerit. Quo casu Vassallum etiam ad id quod interest teneri, communis Dd. schola opinatur.

LXXXVII.

Quando vero justumne an injustum sit bellum, non liquido apparet, Vassallus autem bellum illud de consilio procerum & Senatorum indictum intelligat, in dubio isto, Dominum in militiam sequi omnino tenetur.

LXXXVIII.

Sane in Principe superiorem non agnoscente, cum bellum justum præsumatur, Vassallum de iustitiâ curiosius non inquirere, sed Dominum absque tergiversatione sequi debet.

LXXXIX.

Sed quid si Dominus extra territorij sui fines bellum gerat? Et nihilominus tenebitur Vassallus Domino servitia præstare, nisi vel investituræ tenor aliud dictet, vel pactis provincialibus aliud cautum, vel consuetudine illius loci aliud receptum sit.

XC.

Quod tamen hanc recipit restrictionem, nisi locus in quo Dominus bellare constituit, à finibus territorij nimis remotus sit, & bellum illud ad acquirendum nova dominia, ditiones vel provincias suscipiatur, illo enim casu non teneri Vassallum cum Domino in oras valde remotas militatum iri, placuit.

C

Secus

XC I.

Secus erit si Dominus pro vindicandâ injuriâ sibi suisque illatâ, vel pro defensione aut recuperatione rerum extra territorium sitarum bellum gerat, vel hosti, ne is in territorij fines irrumpat, obviam ire consultius putet, illis enim casibus Vasallus Dominum etiam ad remotiora loca tendentem sequi debet.

XC II.

Præstabit autem Vasallus bellica ista servitia sumtibus proprijs, nisi in literis investituræ aliud pactum, vel consuetudine inductum sit, vel feudum adeo sit tenuè ut ad impensas ejusmodi non sufficiat.

XC III.

Si tamen Vasallus Dominum extra territorium bellam gerentem sequatur fiet illud impensis Domini, quantum vis si arma vel equos amiserit, Dominus ad refarcienda ejusmodi damna non teneatur.

XC IV.

Quod si Princeps non in propriâ causâ bellum gerat, sed alteri militet, vel aliena stipendia mereat, Vasalli servitia hoc casu exigere non poterit.

XC V.

Si vero Imperator vel superior Dominus in bello justo à Principibus vel inferioribus dominis ipsum recognoscantibus auxilia vel servitia postulet, Vasallos etiam Principum illorum vel inferiorum Dominorum, ad servitia præstanda, à Dominis suis immediatis cogi posse, non absq; ratione dixeris.

XC VI.

Ubi autem Dominus mediatu & immediatus insimul
servi-

Servitia Vasalli requirunt, immediati conditio potior erit, nisi Dominus mediatas, supremus sit Universalis illius territorij Princeps, & pro communi defensione & patriæ utilitate pugnet, tunc enim Vasallus Domino supremo & mediato etiam contra inferiorem & immediatum servitia præstare debet.

XC VII.

Illud etiam quæstionis est, si Vasallus à plurimis Dominis feuda habeat, cui teneatur servire? Distinctione rem explicabimus. Si Domini illi contra alios bellum gerunt, & Vasallus ab ijs diversa feuda habet, singulis etiam respectu diversorum feudorum, servitia, pro ratâ tamen exhibere, cogitur, nisi ob facultates exiguas, duplicia præstare servitia nequeat, quo casu antiquiori, qui prior ipsi feudum concessit, serviet: sin de eo non constat, potior erit qui prius servitia requisiverit: si vero uno & eodem tempore à diversis Dominis requiratur, in arbitrio Vasalli erit, cui servire velit.

XC VIII.

Idq; etiam obtinet in Vasallo, qui ratione unius ejusdemq; feudi plures habet Dominos.

XC IX.

Quando verò Domini non cum alijs sed inter semetipso bello decernunt, Vasallus diversorum feudorum respectu, antiquiori præstabit servitia, cum in omni juramento fidelitatis persona prioris Domini excepta censeatur, nisi vel investitura, vel consuetudo loci aliud velit: Quod si à pluribus Dominis respectu ejusdem Feudi requiratur, rectius fecerit si neutri vel nulli serviat.

C.

Poterit autem Vasallus præstationem servitiorum evitare, si dimidiam partem proventuum feudalium unius anni Domino cedere paratus sit, quod ipsum tamen hanc recipit limitationem, nisi Dominus in maximo & præsentissimo constitutus sit periculo, & auxilio personali magis quam nummario indigeat, tunc enim Vasallus, cessione dimidiæ partis reddituum non liberatur, sed personalia servitia præstare debet.

CI.

Cogitur porro Vasallus, Domino auxilium vel servitium ejus requirenti, illud præstare contra omnem hominem, etiam fratrem, & alios sanguinis vinculo sibi conjunctos.

CII.

Immo etiam contra parentem & filium, quod tamen cum temperamento intelligendum, & ad illos casus astringendum erit, in quibus per leges civiles pietati parentibus & liberis secundum jus naturæ debitæ, derogari potest; puta si pater vel filius patriam oppugnet, vel læsæ majestatis reus sit.

CIII.

Contra patriam tamen, & contra seipsum, forte etiam contra uxorem suam, cum qua una caro est, Domino ad ferendum auxilium non est obligatus.

CIV.

Ita etiam contra Imperatorem ad Domini sui jussu arma ferre non tenetur. Qua in quæstione non desunt qui distinguant, an Imperator quatenus Imperator, vel respectu pro-

provinciarum, Regnorumve hæreditariorum bello impetatur. Sed nos tantam litem nostram non faciemus.

CV.

Præterea Vassallus Domino suo in tantum obnoxius est, ut tempore belli arces & oppida sua Domino aperire, inq; illius manus custodienda tradere cogatur, **daß er zu des Landesfürsten vnd Lehnherren Kriegen vnd nöthen/ seine Städte vnd Schlöffer öffnen / vnd darin niemand wieder des Herrn willen auffhalten musse.** Ita Anno 1537. flagrante bello inter Carolum V. Imperatorem & Galliarum Regem Franciscum, Salutarum Marchio qui Domino illud postulanti denegaverat, feudo privatus est, uti Bartholomæus à Chaffanæo in Consuetudinibus Burgundiæ testatum reliquit.

CVI.

Munire etiam Dominus oppida & arces illas, præsidioq; firmare; impensas autem eo nomine à Vassallo repetere nulla æquitatis ratione poterit.

CVII.

Illud etiam ad servitia Vassallorum bellica pertinet, ne vel ex acie vel castris fugiant, dominumq; pugnantem deserant, ni feudorum privationem subire velint.

CVIII.

Immo' non solum qui Dominum deserit, sed etiam qui armis suis non defendit, neq; eâ in parte strenui militis vicem obit, ejusdem pœnæ reus est.

CIX.

Si tamen Dominus in acie casus vel mortaliter vulneratus fuerit, ita ut de vitâ nihil spei supersit, vel Vassallus iusto & probabili errore ductus ita crediderit, & tandem è prælio aufugerit, veniam merebitur.

CX.

Idem erit, si ipsemet Vasallus lethalia accepisset vulnera: si tanta fuerit hostium vis ut salutem Domini tutari omnino nulla ratione potuisset: vel si profligato jam Domini sui exercitu rebusq; omnibus desperatis, cum reliquis fugam arripuisset; vel ni fuga sibi consulisset ipsemet periisset. Domini enim vitæ vel saluti propriam postponere necessum non habet.

CXI.

Ad finem properantibus illa adhuc se offert quæstio. Hostes facta irruptione partem exercitus profligarunt, Tribuni cujusdam militum sive magistri equitum currus militares, *Heer oder Rüstwagen* cum suppellectile preciosâ ceperunt & abduxerunt, eos alius Tribunus fortiter insequitur, & suâ militumq; suorum virtute prædam abactam è faucibus hostium eripit & recuperat, quæsitum fuit an res illæ ablatae & ita recuperatae pristino domino restituendæ sint? Et restituendas, de jure verius esse statuit Joh. Andreas, contrarium tamen de consuetudine Italiæ servari, & ita etiam judicatum esse subjicit. Nos æquitati convenientius esse putamus, si nodus ille per distinctionem dissolvatur. Nam si recuperatio in continenti fiat, antequam hostes prædam illam intra castra & præsidia sua deduxerint, priori domino res ablatae restituendæ erunt, quasi ea nondum factæ sint hostium capientium. Quod si recuperatio fiat ex intervallo, & ubi jam præda ab hostibus intra castra deducta est, militibus eas recuperantibus non immerito relinquendas putamus.

CXII.

Deniq; illud etiam silentio prætereundum non est, bellum hoc quoq; malum post se trahere, ut urgente necessitate

sitate ne quidem Ecclesiæ & clerici ab oneribus & contribu-
tionibus immunitate gaudeant, sed ad civitatum custodiam,
munitionum refectionem, proq; avertendâ & redimendâ
deprædatione, quando cohortes militares populabundæ
vagantur, *zur Brandschakung*, conferre cogantur.

Et hæc de jure belli, non quidem pro materiæ amplitu-
dine tractasse sed saltem delibasse sufficiat. De moribus
belli & militum ævi nostri agere nihil attinet. Satius est il-
los deplorare quam enarrare. Et quicquid sit de jure vel de
more belli & militum.

Pax optima rerum est

*Quas homini novisse datum, pax una triumphis
Innumeris potior: pacem te poscimus omnes.*

Bello nulla salus.

Atq; in hoc omine, quod Magnus ille pacis Princeps firma-
re dignetur, desinimus.

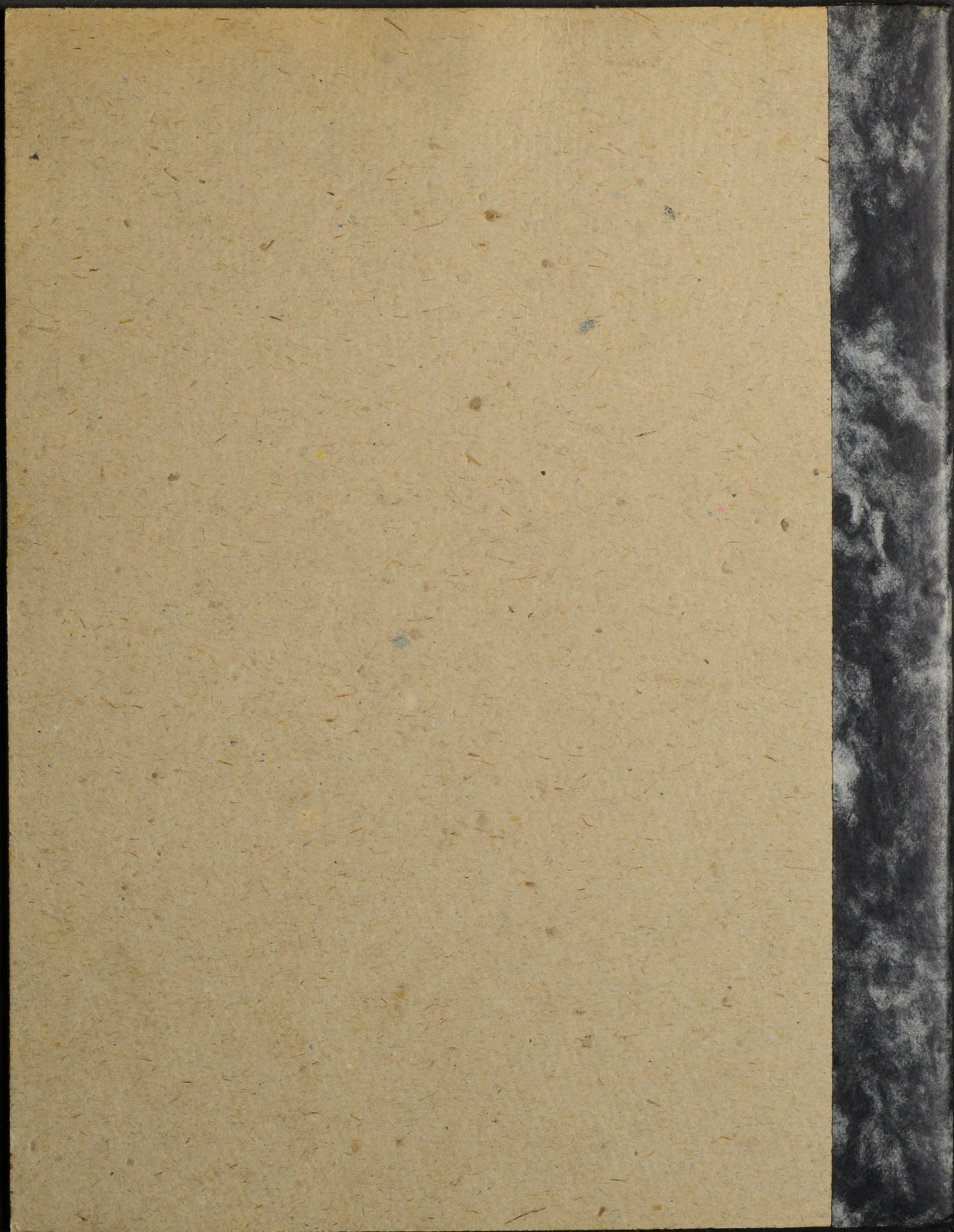
Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly illegible due to fading and the quality of the paper.

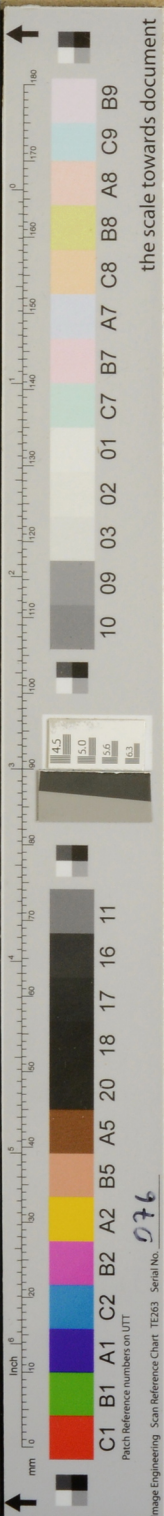

regnorumve hæreditariorum bello impetantam litem nostram non faciemus.

CV.

Vasallus Domino suo in tantum obnoxius belli arces & oppida sua Domino aperire, custodienda tradere cogatur, *daß er zu des Lehnherren Kriegen vnd nöthen/ seine Städte en/ vnd darin niemand wieder des Herrn wile e.* Ita Anno 1531. flagrante bello inter Caesarem & Galliarum Regem Franciscum, hio qui Domino illud postulanti denegatus est, uti Bartholomæus à Chassanæo in Burgundiæ testatum reliquit.

CVI.

Si Dominus oppida & arces illas, præstipensas autem eo nomine à Vasallo repetitis ratione poterit.

CVII.

Ad servitia Vasallorum bellica pertinet, ne tris fugiant, dominumq; pugnantem deservat privationem subire velint.

CVIII.

Solum qui Dominum deserit, sed etiam non defendit, neq; eâ in parte strenui militis in pœnæ reus est.

CIX.

Dominus in acie cæsus vel mortaliter vulnede vitâ nihil spei supersit, vel Vasallus iusto ductus ita crediderit, & tandem è prælio non merebitur.

C 3

Idem